

Tienercollege Noordoostpolder: een school voor 10-14-jarigen

Sommige leerlingen hebben baat bij een meer geleidelijke overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs. Zij kunnen bijvoorbeeld terecht op het Tienercollege Noordoostpolder. Leraar Hanri Timmerman vertelt er meer over. Zijn boodschap voor begeleiders? 'Besef dat er meer smaken zijn binnen het onderwijspectrum.'

Interview

De banner bij de deur wijst de weg naar het Tienercollege Noordoostpolder. De school is gehuisvest in gebouw De Wilg, achter het grote pand van het Emelwerda College in Emmeloord. Het ziet er gezellig uit bij binnenkomst in groep 7/8. Een voormalig zorglokaal is omgebouwd tot een kleurrijke ruimte met verschillende, herkenbare functies: een instructieplek met krukken in het midden, twee podia met hoge banken in een treinopstelling voor samenwerken, een leeshoek aan weerskanten van de ruimte, tafels met stoelen voor zelfstandig werken, een keuken waar één keer per week wordt gekookt. Hanri Timmerman werkt hier drie dagen per week. Als lid van de projectgroep stond hij aan de wieg van het Tienercollege. Namens het enthousiaste team vertelt hij voor welke kinderen deze school voor 10-14-jarigen een goed alternatief is. Ook gaat hij in op de ontstaansgeschiedenis van de school en vertelt hij hoe ze er werken.

Voor wie is het Tienercollege bedoeld?

'Met name voor kinderen die moeite hebben met de overstap van het primair onderwijs (po) naar het voortgezet onderwijs (vo). Het Tienercollege wil een vloeiender doorstroom mogelijk maken. Natuurlijk, veel kinderen kunnen de abrupte overgang prima aan na groep 8. Maar er zijn ook kinderen die om verschillende redenen vastlopen en baat zouden hebben bij een wat geleidelijker proces. Een kind is bijvoorbeeld nog heel jong; je kunt het wat meer tijd. Of een leerling is sociaal-emotioneel nog niet toe aan de overstap. Of je vermoedt dat hij veel meer in zich heeft dan dat eruit komt. Dan kan zo'n kind bij ons nog wat langer een eigen leerroute volgen, voordat de definitieve keuze voor een vo-type wordt gemaakt. Het kan ook zijn, dat een

kind in groep 6 van de basisschool intellectueel al toe is aan een nieuwe uitdaging. Voor al deze kinderen is het Tienercollege een goed alternatief.

'Het Tienercollege wil een vloeiender doorstroom tussen primair en voortgezet onderwijs mogelijk maken'

Het komt in plaats van de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs en klas 1 en 2 in het voortgezet onderwijs. Na het Tienercollege stromen leerlingen door naar de derde klas van het voortgezet onderwijs. Dan maken zij pas een niveaukeuze. Maar als blijkt dat een leerling eerder toe is aan de stap naar het voortgezet onderwijs, kan dat ook. Leerlingen mogen op verschillende momenten instromen, maar ook doorstromen. Kinderen zijn hier op hun plek, als ze theoretisch zijn ingesteld en een onderzoekende houding hebben, vanwege ons thematische onderwijs. Uiteraard moeten ze ook gemotiveerd zijn.'

Hoe is jullie Tienercollege ontstaan?

'Het is een initiatief van de Stichting Christelijk Primair Onderwijs (SCPO, nu de samenwerkingsstichting Aves) en het Emelwerda College. Vanuit SCPO stelde Dorien Bosselaar in 2017 een projectgroep samen. Vanuit het basisonderwijs zaten hier drie leraren in, onder wie Yndira Vinck, nu mijn collega van klas 1, en ikzelf. Ook was er één vo-leraar. Een jaar lang zaten we elke dinsdagmiddag bij elkaar om het idee en het concept uit te werken.

V.l.n.r.: Yndira Vinck (groepsleraar klas 1), Lisa van Otterloo (ib'er) en Hanri Timmerman (leraar groep 7 en 8) van het Tienercollege.

Dit is ons derde schooljaar. We zijn van start gegaan met een groep 7/8. Vorig jaar is klas 1 daarbij gekomen en dit jaar is klas 2 toegevoegd. Het Tienercollege heeft drie grote lokalen tot zijn beschikking: groep 7 en 8 zitten bij elkaar, klas 1 en 2 hebben elk hun eigen lokaal. We merken inmiddels dat het Tienercollege al een begrip aan het worden is in de polder. Basisscholen weten van ons bestaan en verwijzen zelf al kinderen door. Ook ouders leren ons steeds beter kennen; ze zien kansen voor hun kind om zich verder te ontwikkelen en voelen zich aangesproken door onze uitdagende onderwijsopvatting.'

Wat was voor jou de reden om mee te werken aan de oprichting van het Tienercollege Noordoostpolder?

'Als leraar in groep 8 had ik bij het doorverwijzen van kinderen naar het voortgezet onderwijs vaak de gedachte dat de overstap iets te vroeg kwam. Als ik ze langer onder mijn hoede had gehad, zou de doorverwijzing waarschijnlijk anders zijn geweest ... Er zijn kinderen voor wie de knip op twaalfjarige leeftijd echt te vroeg komt. Maar voor sommige leerlingen komt de overstap ook te laat. Ik vroeg me dikwijls af: waarom kunnen we hun geen andere setting aanbieden?'

Verder was ik altijd wel geïnteresseerd in onderwijsvernieuwing. Dus toen ik hoorde van dit initiatief, ben ik me er meer in gaan verdiepen. Het is erg leuk om aan zo'n vernieuwend onderwijsproject mee te doen.'

Wat is het verschil tussen het Tienercollege en de middenschool uit de jaren zeventig, bedacht door PvdA'er Jos van Kemenade?

Het hele Tienercollege-idee is wel vanuit deze middenschoolgedachte ontstaan. Maar die middenschool is toen nooit goed van de grond gekomen, alleen in Groningen op het Leon van Gelder (nu onderdeel van het Reitdiepcollege). Van Kemenade overleed begin dit jaar. De directeur van het Emelwerda heeft vorig jaar nog contact met hem gehad. Hij reageerde ontroerd toen zij hem vertelde over het Tienercollege en was verheugd dat zijn gedachtegoed nu wel tot leven was gekomen.

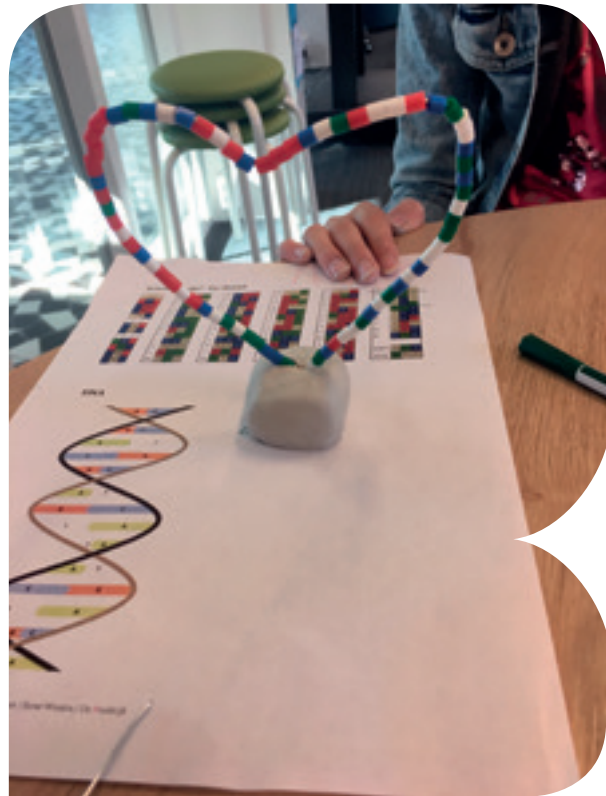
Toen wij van start gingen, waren er in het land al eerder drie 10-14-scholen gestart. Wij waren de vierde. Maar inmiddels zijn er nog meer. We doen mee met de pilot van het ministerie van OCW, waar in totaal twaalf Tienercolleges aan meewerken. Eind dit jaar komt er een rapportage over de bevindingen van het ministerie; we hebben het inspectiebezoek juist achter de rug.'

Hoe is jullie aannamebeleid?

'Toen we begonnen, moest er natuurlijk wel een klas ontstaan. Daarom waren we blij met alle aanmeldingen. We wilden graag starten met een groep van 20-25 kinderen. Dat lukte, want er waren ruim veertig aanmeldingen. Met al die kinderen en ouders zijn we in gesprek gegaan om zicht te krijgen op hun motivatie. Dat kostte heel veel tijd. Daarom hebben we het de jaren erop anders gedaan. Zo konden we in het tweede jaar maar zeventien leerlingen plaatsen en nodigden we alleen de eerste zeventien inschrijvingen uit voor een gesprek. Hierdoor hebben wij waarschijnlijk wel kinderen gemist die wellicht prima bij ons Tienercollege hadden gepast, maar te laat waren met de aanmelding. Het is nog zoeken voor ons hoe we de aanmeldprocedure optimaal kunnen laten verlopen. We willen natuurlijk wel graag de kinderen plaatsen die het meest geschikt zijn voor het Tienercollege.'

'We doen leuke dingen en je leert veel'

Na het kringgesprek en de instructie gaan de leerlingen van groep 7/8 vandaag zelfstandig rekenen op hun laptop met het programma 'Smart rekenen' van Eduhint (eduhint.nl). Een aantal leerlingen werkt in groepjes, een aantal apart. Leerling Sebastiaan Baas uit Ens is enthousiast over deze aanpak: 'Het rekenen op deze manier vind ik leuker dan op mijn vorige basisschool. Je gaat elke keer een level hoger en kunt je eigen avatar steeds leuker maken met de credits die je krijgt. Op mijn vorige school had ik te weinig uitdaging. Ik kreeg wel extra werk, maar dat vond ik ook makkelijk. Hier zijn meer kinderen die net zo zijn als ik. Ik zit nu in groep 7, samen met mijn vriend David. Mijn ouders brengen ons om de dag naar school. Het grootste verschil vind ik de opstelling en de werkplekken in de klas. Ook de keuken is leuk.' Een klasgenoot, uit groep 8: 'Ik heb dyscalculie. Daar wordt hier meer rekening mee gehouden; ik krijg meer aandacht. Op mijn basisschool moest ik voor rekenen naar groep 7 toe. Dat vond ik niet leuk. Ik moest sowieso groep 8 nog een keer overdoen en doe dat liever hier. We doen leuke dingen en je leert veel.'

Een DNA-streng die kinderen maakten van hun 'eigen' DNA, in het kader van het themaonderwijs over 'Wat is leven?'

Verschilt jullie lesstof van die van het reguliere voortgezet onderwijs?

'We werken hier met leerlijnen en individuele leerdoelen, niet volgens een vaste methode. Doordat wij op nul begonnen, kon dit vrij makkelijk – een basisschool kan niet zo snel haar methodes overboord zetten. Ook kunnen leerlingen vakken op verschillende niveaus doen. Maar bij het eindexamen kan dat natuurlijk nog niet. Sommige onderwerpen bieden we meer aan binnen thema's en minder in aparte vakken. Zo zijn we nu met een project bezig: 'Wat is leven?' Hierin staan ecosystemen en erfelijkheid centraal; verschillende vakken komen zo aan bod. Wat nog een wens is: wat meer verbinding tussen de groepen van het Tienercollege. Letterlijk, bijvoorbeeld met schuifwanden, zodat we de groepen af en toe ook bij elkaar kunnen voegen voor dit projectonderwijs.'

'We werken met leerlijnen en individuele leerdoelen'

We bereiden leerlingen voor op een vloeiende doorstroom naar de middelbare school. Elke dinsdagmiddag zitten we bij elkaar en dan is dit vaak het voornaamste agendapunt. Leerlingen moeten straks wel aan de eisen van klas 3 vmbo-tl, havo of vwo voldoen. Als de eerste groep doorstroomt, is het spannend om te kijken of eruit komt wat wij voor ogen hebben.

De vakcollega's merken overigens wel dat de kinderen van het Tienercollege verschillen van 'gewone' brugklasleerlingen. Ze zien meer leiderschap over het eigen leerproces.'

Hoe komt dat?

'We hebben gekeken hoe we de sociaal-emotionele vorming gestalte wilden geven en kwamen uit bij Stephen Covey en zijn "zeven eigenschappen" (principes voor effectief leiderschap, die ook vertaald zijn voor kinderen, red.). We hebben allemaal een bijscholing hierover gevolgd. Op het planbord met de dag- en weektaken hangt nu prominent de poster met de zeven eigenschappen van Covey. Onder meer tijdens de dagopening en bij de coachgesprekken refereer ik eraan. Ik merk echt dat het werkt voor de kinderen. Als we deze eigenschappen aan kinderen mee kunnen geven, hebben ze hele waardevolle bagage voor hun verdere leven. En ik neem het zelf ook mee naar mijn andere werk op de basisschool en bij de opvoeding van mijn kind.'

Hoe houden jullie 'je eigen zaag scherp'?

'Door ons wekelijkse dinsdagmiddagoverleg en door de jaarlijkse congressen met andere Tienercolleges (zie: 1014onderwijs.nl). Daar wisselen we onderling vragen en ervaringen uit. Verder hebben we een klein team; we lopen in en uit bij elkaar, we zien elkaar lesgeven en leren zo van elkaar. We zijn nog wel zoekende geweest wie onze functioneringsgesprekken zou voeren, omdat we verschillende leidinggevendenden hebben. Op dit moment valt dit onder de directeur van de basisschool waaraan wij zijn gekoppeld.'

Hoe ziet het team er inmiddels uit?

'Leraren uit het basisonderwijs werken in het Tienercollege samen met leraren uit het voortgezet onderwijs. Groep 7/8 heeft twee groepsleraren; klas 1 en 2 ook. De themalessen worden door vo-vakleraren verzorgd; zij komen dan bijvoorbeeld een periode biologie of aardrijkskunde geven. Daarnaast zijn er vakcollega's

Tip! In de materialenbank op lbbo.nl vind je verschillende artikelen over andere vormen van voortgezet onderwijs: 'Intermezzoklas. Klaar met de basisschool, maar nog niet klaar voor de middelbare school' (januari 2019), 'Gepersonaliseerd leren op het umbo' (september 2018), 'Big Picture Learning' (mei 2016).

Meer kijken naar de potentie van een kind

Lisa van Otterloo werkt één dag per week als ib'er op het Tienercollege. Met plezier: 'De lijnen in ons team zijn kort. Iedereen is enorm gemotiveerd en enthousiast; dat werkt erg prettig. Ik doe het reguliere ib-werk, zoals ouder- en kindgesprekken, onderzoek, contact met externen en het opzetten en uitvoeren van de zorgstructuur binnen de school. Voor de zorg van de leerlingen van klas 1 en 2 is er regelmatig overleg met de zorgcoördinator van het Emelwerda. Groepsleraren hebben hier veel tijd om coachingsgesprekken te voeren met de kinderen, bijvoorbeeld als de vo-vakleraren er zijn. Hoe fijn is dat! Wij kunnen hierdoor meer kijken naar de potentie van een kind. Aandacht maakt veel verschil. We kennen elk kind goed, zitten erbovenop als er iets is. Ook heb je hier niet de vaste momenten voor de doorstroom. We zijn veel flexibeler. Leerlingen kunnen voor verschillende vakken op verschillende niveaus werken. Ze kunnen bovendien al na een paar maanden overstappen naar een hoger niveau als ze laten zien dat ze goede resultaten behalen en serieus werken.'

die wekelijks wiskunde en Engels geven in groep 7/8. Het is echt een kruisbestuiving; we leren van elkaar en geven onze kennis weer door binnen onze scholen en stichting.

Het Tienercollege heeft in De Wilg eigen, vaste lokalen; de vo-leraren 'vliegen' bij ons binnen. Onze lokalen zijn echt anders dan de reguliere vo-klaslokalen. We hebben vooraf goed nagedacht over wat kinderen nodig hebben en kozen voor een andere indeling en meer kleuren. Dit doet wat met leraren; het zorgt voor een andere dynamiek en bevordert de uitwisseling. Onze leidinggevendenden zijn de besturen van Aves en het Emelwerda College. De directeur van CBS de Koperwiek is verantwoordelijk voor de groepen 7/8, omdat de kinderen daar staan ingeschreven. Vanuit die school is de ib'er aan ons gekoppeld. De kinderen van klas 1 en 2 vallen onder verantwoordelijkheid van het Emelwerda. Wij hebben zelf een zorgcoördinator die in principe alle zorg voor groep 7/8 en klas 1/2 regelt, maar ook kan terugvallen op de zorgcoördinator van het Emelwerda. De functie van projectleider is op dit ogenblik vacant.'

Hoe is de bekostiging van het Tienercollege geregeld?

'Het project moet zichzelf bedruipen. De bekostiging gebeurt vanuit Aves en Emelwerda, waardoor er ruimte

is voor extra leraren. We hebben nu zo'n 1,8 fte op een groep. In de aanloopfase kregen we subsidie, waardoor er meer fte's konden worden ingezet. De oude basisscholen wilden in eerste instantie graag de inschrijvingen van hun leerlingen houden, maar dat gaf te veel administratieve rompslomp.'

Zou elke middelbare school een Tienercollege moeten huisvesten?

'Ik zou zeggen van wel. Er is nu nog zo'n groot verschil tussen primair en voortgezet onderwijs. Binnen het Tienercollege maken we gebruik van elkaar kennis. Dat maakt elk van ons beter. Ingebed zijn in een vo-school is voor een 10-14-school erg fijn en eigenlijk ook wel een randvoorwaarde, alleen al vanwege de vakleraren die op het Tienercollege komen lesgeven. Wat ook wel grappig is: onze kinderen, vooral natuurlijk die van groep 7 en 8, zijn nog heel speels en gaan bijvoorbeeld lekker voetballen op het plein. De jongens uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs vinden dat stiekem ook nog wel leuk, maar deden dat eerst niet meer. Door de komst van het Tienercollege is dat veranderd! Eerst keek de onderbouw nog wel wat vreemd op van die 'kleintjes', nu is het geaccepteerd en doen ze mee!'

Overal in het land zijn nu Tienercolleges, ieder met een eigen kleur'

Wat moeten onze begeleiders weten over de Tienercolleges?

'Dat er nog een andere smaak is binnen het hele onderwijspectrum. Dit kan een goed alternatief zijn voor het voortgezet onderwijs. Overal in het land zijn nu 10-14-scholen, ieder met een eigen kleur. Er is dus keuze.'

Literatuur

- Lerarenredactie (10 maart 2020). *Leerlingen krijgen meer inzicht in zichzelf met effectief leiderschap*. Geraadpleegd op 12 oktober 2020, van: <https://www.leraar24.nl/70147/leerlingen-krijgen-meer-inzicht-in-zichzelf-met-effectief-leiderschap>

Nettie Kramer

Nettie Kramer is redactielid van 'Beter Begeleiden', zelfstandig beeldbegeleider in het onderwijs (zbo'er) en interim-leraar.